

POKAT 2021 -maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

POKAT 2021 -maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Luonnos 4.1.2017

**POKAT 2021 -maakuntaohjelman
osallistumis- ja arviointisuunnitelma**

Eira Varis
Pia Pitkänen

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pielisjoen linna, Siltakatu 2
80100 JOENSUU
www.pohjois-karjala.fi

Kansi	Taitto	Laura Jussila
	Kuvat	
	Ylä:	Markku Tano
	Alakuvat:	Arto Juvonen, Jari Väättänen GTK, Pekka Turtiainen
Tekstin viimeistely		Mirja Timonen

Sisältö

1	Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkoitus	5
2	Suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet	6
2.1	Suunnittelutilanne	6
2.2	Maakunnan suunnittelujärjestelmä	8
2.3	Maakuntaohjelman sisältö ja tavoitteet	9
3	Vaikutusten arviointi	12
3.1	Säädösperusta	12
3.2	Tavoite	12
3.3	Organisointi	12
3.4	Arvioitavat vaikutukset ja tunnusluvut	13
3.5	Ohjelman laadinnan ja vaikutusten arvioinnin vaiheet	14
4	Tiedottaminen ja vuorovaikutus	16
4.2	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	16
4.3	Maakuntaohjelmaluonnos ja ympäristöselostus	16
4.4	Viranomaisyhteistyö	17
4.5	Päätöksenteko ja siitä tiedottaminen	18
5	Liitteet	19

Lisätiedot

Lisätiedot:

www.pohjois-karjala.fi/pokat2021

kehittämisjohtaja Eira Varis, puh. 050 307 4806, eira.varis(at)pohjois-karjala.fi

aluekehitysasiantuntija Pia Pitkänen, puh. 040 559 2210, pia.pitkanen(at)pohjois-karjala.fi

Ympäristöselostus: ympäristösuunnittelija Jukka Nykänen, puh. 050 447 8303, jukka.nykanen(at)pohjois-karjala.fi

1 Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkoitus

Maakuntahallitus hyväksyi Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma POKAT 2021 työohjelman 19.12.2016 kokouksessaan. Ohjelma laaditaan vuosille 2018–2021 laajassa ja vuorovaikutteisessa yhteistyössä. POKAT 2021 maakuntaohjelma hyväksytään maakuntavaltuuston viimeisessä kokouksessa vuonna 2017.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS) kuvataan Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman laatimisen osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyä sekä vaikutusten arviointia. Tarkoituksena on antaa kaikille maakuntaohjelmasta kiinnostuneille tietoa ohjelman vaiheista ja aikataulusta, vaikuttamismahdollisuuksista sekä vaikutusten arvioinnin järjestämisestä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman liitteenä 1 on maakuntaohjelman työohjelma, joka päivittyy laadintaprosessin edetessä.

Maakuntaohjelman laadinnan tavoitteena on avoin ja vuorovaikutteinen prosessi, johon maakunnan asukkaat sekä eri viranomaisten, elinkeinoelämän, asiantuntijoiden, tiedeyhteisöjen, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden edustajat tuovat omat näkemyksensä. Avointa toimintatapaa edellyttää mm. laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (251/1999).

Maakuntaohjelman valmistelua koskee myös laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005). Tämä ns. SOVA-laki edellyttää, että maakuntaohjelman valmisteluun sisältyy ympäristövaikutusten arviointi. Maakuntaohjelman vaikutusten arviointi osana suunnitelman laatimista koko valmisteluprosessin ajan edistää suunnitelman valmistelua, päätöksentekoa, toteuttamista ja seuranta. Se edistää myös eri tahojen mahdollisuutta saada tietoa ja osallistua suunnitteluun sekä parantaa edellytyksiä sovittaa yhteen eri tavoitteita ja näkökulmia.

2 Suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet

2.1 Suunnittelutilanne

Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti 9.11.2016 kirjeen TEM/2008/09.10.01/2016, jossa se ohjeisti maakuntien liittoja valmistelevaan maakuntaohjelmaa vuosille 2018–2021. Alueiden kehittämistä olevan lainsäädännön uudistustyö on käynnissä. Valmisteilla oleva maakuntauudistus muuttaa laajasti hallintoa ja toimintatapoja. Sen myötä maakuntien liittojen tehtävät, pääosa ELY-keskusten tehtävistä sekä TE-palvelun tehtävät siirtyvät vuoden 2019 alusta uusien maakuntien järjestämisvastuulle. Uudet maakunnat vastaavat jatkossa myös aluekehittämistehtävistä. Maakuntaohjelmien laadintaa koskevat säännöt on annettu voimassaolevien säädösten perusteella, mutta maakuntien liittoja on pyydetty myös seuraamaan uudistuksen etenemistä ja huomioimaan se ohjelmaprosessin suunnittelussa ja ohjelman valmistelussa. Työ- ja elinkeinoministeriö on myös varannut itselleen oikeuden päivittää maakuntaohjelman laadinnasta annettua ohjeistusta.

Maakuntauudistuksen myötä aluekehitysjärjestelmää ja aluekehittämisen strategista suunnittelua uudistetaan. Uudet maakunnat laativat jatkossa (v. 2019) maakuntalakiin perustuvat maakuntastrategiat, joissa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Tämän hetkinen valmistelu lähtee siitä, että maakuntastrategian lisäksi maakunnissa laaditaan aluekehittämissuunnitelmia, jotka tarkentavat maakuntaohjelmia. Maakuntaohjelman suhde maakuntastrategiaan määritellään valmisteilla olevassa lainsäädännössä.

Nyt laadittavat maakuntaohjelmat valmistellaan muutostilanteessa, ja niiden rooli on keskeinen aluekehittämisen linjausten ja jatkuvuuden pohjana uusien maakuntien aloittaessa työnsä. Maakuntaohjelman valmistelun tueksi perustetaan ohjausryhmä, johon nimetään edustajat ELY-keskuksesta, Siun Sotesta ja muista keskeisistä uuden maakunnan toiminnassa mukana olevista tahoista. Maakuntavaltuustot hyväksyvät nyt valmisteltavat maakuntaohjelmat vuoden 2017 viimeisessä kokouksessa, jolloin maakunnilla on vuonna 2018 voimassaoleva maakuntaohjelma. Uusi maakuntavaltuusto voi aikanaan halutessaan tarkistaa maakuntaohjelman.

Uusien maakuntien laaja tehtäväkenttä mahdollistaa jatkossa uudella tavalla aluekehittämisen kannalta keskeisten toimien suunnittelun kokonaisuutena. Uusien maakuntien organisaatioon kootaan laaja-alaisesti eri toimijoiden osaamista. Myös nyt käynnistyvässä maakuntaohjelmien valmistelutyössä tulee kiinnittää huomiota nykyisten eri organisaatioiden toimijoiden vahvaan osallisuuteen valmistelussa.

Voimassa olevan aluekehityslain (Laki alueiden kehittämisestä ja rakennetietotoiminnan hallinnoinnista 7/2014) mukaan maakunnan liitto laatii maakuntastrategiaan perustuvan määräaikaisen maakuntaohjelman. Se sisältää maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, kuvauksen maakunnan kehittämisen kannalta keskeisistä hankkeista ja muista olennaisista toimenpiteistä, laadittavista yhteistyösopimuksista tavoitteiden saavuttamiseksi ja tarvittaessa määrittelyn alueen kuntien yhteistyöalueista sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi.

Maakuntaohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon maakuntasuunnitelma, aluekehittämissuunnitelma ja maakuntaa koskevat muut tässä laissa tarkoitetut ohjelmat. Maakuntaohjelma on laadittava siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavien osien aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

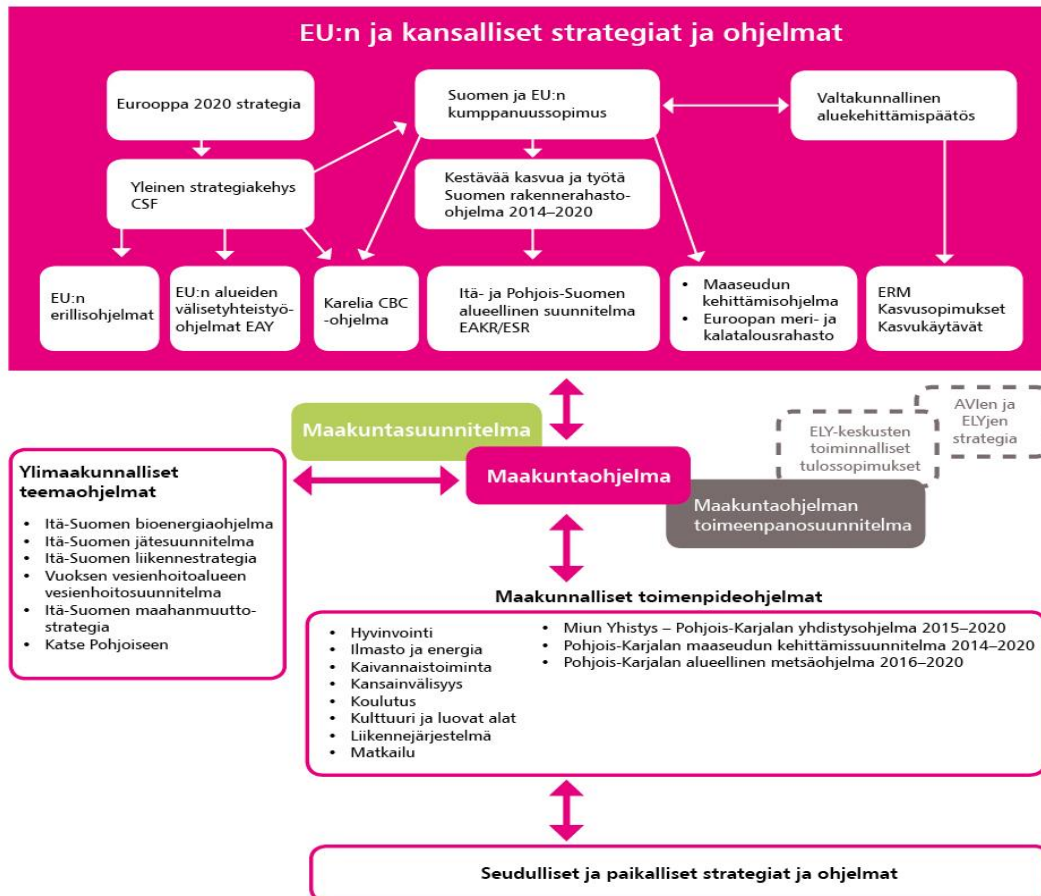
Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin. Maakuntaohjelmaa tarkistetaan tarvittaessa aluekehityspäätöksen perusteella sekä tarvittaessa muulloinkin.

Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöihin.

Viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat ja niiden toimeenpanosuunnitelmat sekä edistää niiden toteuttamista. Viranomaisten on myös muutoin arvioitava toimenpiteidensä vaikutuksia alueen kehitykseen.

Viranomaisten on pyydettävä maakunnan liitolta lausunto sellaisista alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka eivät sisälly maakuntaohjelmaan tai poikkeavat siitä merkittävästi.

Ennen kuin valtion viranomainen tekee sellaisen valtion paikallis- tai aluehallinnon toimielimiä, niiden toimialueita, toimipaikkoja tai toimielimistä saatavia palveluja koskevan päätöksen, joka saattaa heikentää asiakaspalvelun saatavuutta tai tekee valtioneuvostolle aloitteen sellaisen päätöksen tekemiseksi, sen on pyydettävä lausunto kunnalta, jota asia koskee. Jos asia koskee kahta tai useampaa kuntaa, lausunto on pyydettävä myös maakunnan liitolta. Jos valtion viranomainen aikoo poiketa lausunnosta, sen on neuvoteltava asianomaisen kunnan ja maakunnan liiton kanssa.

2.2 Maakunnan suunnittelujärjestelmä

Maakuntaohjelman rakenne määritellään tarkemmin alueiden kehittämisestä annetulla asetuksella (§10). Maakuntaohjelmassa esitetään maakunnan erityispiirteisiin ja mahdollisuuksiin perustuvat alueen kehittämisen tavoitteet. Maakuntaohjelmassa tulee huomioida hallituksen keväällä 2016 antama päätös alueiden kehittämisen painopisteistä ja sen toteuttaminen maakunnassa.

Alueiden kehittämisen painopisteet:

- uudistumisella kasvua
- elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta
- hyvinvointia kumppanuuksilla

ovat keskeisiä tavoitteita alueiden uudistumisen ja elinvoimaisuuden edistämässä. Maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka painopisteitä toteutetaan alueen lähtökohdista.

Osana hallituksen kilpailukyky-kärkihanketta on käynnistetty Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) toimenpide, jolla toteutetaan kaupunkien kasvusopimuksien sekä ennakoitun rakennemuutoksen (ERM) toimin. Maakunnan AIKO-toimenpiteiden ja -suunnitelmien tulee olla yhteen sovitettu maakuntaohjelman kanssa. Maakuntaohjelma tulee myös sovittaa yhteen kansallisen ja EU-politiikan tavoitteita ja toimenpiteitä maakunnassa.

Valmisteilla olevan maakuntalain mukaan maakunnalla on oltava strategia, jossa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Siirtymäkauden maakuntaohjelma tulee olemaan voimassa niin kauan kunnes uusimuotoinen maakuntastrategia valmistuu vuonna 2020. Valmisteilla olevan maakuntalain mukaan maakunnalla on oltava strategia, jossa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Sen tulee perustua arvioon maakunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista maakunnan tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määrittellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Maakunnan strategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen maakunnan tehtävälalla;
- 2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset;
- 3) maakunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) alueiden, alueiden käytön, elinympäristön laadun ja alueen elinkeinojen kehittäminen;
- 5) omistajapolitiikka;
- 6) henkilöstöpolitiikka;
- 7) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Voimassa olevan alueiden kehittämislain mukaan maakuntaohjelma sisältää maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, kuvauksen maakunnan kehittämisen kannalta keskeisistä hankkeista ja muista olennaisista toimenpiteistä, laadittavista yhteistyö-sopimuksista tavoitteiden saavuttamiseksi ja tarvittaessa määrittelyn alueen kuntien yhteistyö-alueista sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. POKAT 2017 maakuntaohjelmalle laadittiin vuoden 2016 syksyllä viimeinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2017–2018.

Helmikuussa 2016 voimaan tulleen MRL muutoksen myötä maakuntakaavan vahvistamismenettelystä on luovuttu ja näin ollen maakuntavaltuuston hyväksymää maakuntakaavaa ei enää alisteta ympäristöministeriön vahvistusmenettelyyn. Pohjois-Karjalassa on käynnistetty kokonaismaakuntakaavan tarkistus eli ”Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040”. Sen tavoiteaikataulu on ollut tähän asti vuoden 2018 loppu.

2.3 Maakuntaohjelman sisältö ja tavoitteet

Valtioneuvoston asetuksessa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista todetaan että maakuntaohjelman tulee sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seuranta varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakuntaohjelmassa kuvataan näihin perustuen aluekehityksen tilannekuva. Maakuntaohjelman etenemistä seurataan vaikuttavuustavoitteiden ja mittareiden valossa. Maakunnat määrittävät maakuntaohjelman seurannassa käyttämänsä vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman laadinnassa käytetään seuraavia vaikuttavuustavoitteita ja mittareita:

- 1) Väestö ja muuttoliike
- 2) Kilpailukyky
- 3) Talouden tasapaino
- 4) Työllisyys
- 5) Alueen sisäiset erot
- 6) Osaaminen
- 7) Elinympäristön laatu ja aluerakenne
- 8) Ympäristön ja luonnonvarojen tila
- 9) Seutukuntien väestökehitys ja tavoite
- 10) Seutukuntien työpaikkakehitys ja tavoite

Toimintaympäristön analyysin ja tavoiteasetannan lähtökohtana suositellaan käytettäväksi alueen muutostajavuuden eli resilienssin arviointikehikkoa, jossa mainittuja tausta- ja tilastoaineistoja voi täydentää kokonaiskuvan luomiseksi alueen kehityksestä. Tarkastelua tulee lähdeaineiston niin sallissa tehdä myös seutukunnittain.

POKAT 2021 maakuntaohjelman linjausten lähtökohtina ovat POKAT 2017 ja siihen sisältyvän maakuntastrategia, Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen valinnat, Pohjois-Karjalan aluerakenne 2040 linjaukset, OECD:n raportin Northern Sparsely Populated Areas suositukset sekä valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, jotka on linjattu Aluekehittämisspätös 2016–2019, Alueiden kilpailukyky ja sujuva arki julkaisussa (Työ- ja elinkeinoministeriö 28/2016). Lisäksi otetaan huomioon erityisesti Pohjois-Karjalan erityispiirteisiin liittyvät kansalliset strategiat, esimerkiksi kansallinen biodiversiteettistrategia.

Kuva 3: Maakuntastrategia 2040 suuntaviivoja ja Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen valinnat

”Maakuntastrategia 2040”

2.4 Edellinen maakuntaohjelma POKAT 2017

POKAT 2017 ohjelman kärjet voidaan tiivistää:

- Älykäs erikoistuminen – älykäs kasvu

Pohjois-Karjalassa panostetaan valikoituihin tuotannollisiin aloihin. Erityisesti haetaan yritysten ja osaamisen kansainvälisen tason kilpailukykyä.
- Öljyvapaa maakunta – kestävä kasvu

Voimistuva biotalous ja ilmastonmuutoksen huomioiminen antaa hyvät mahdollisuudet Pohjois-Karjalassa resurssiviisaaseen toimintaan. Fossiilisista öljyistä vapaa maakunta on kova, mutta realistinen tavoite.
- Elinikäinen osallisuus – osallistuva kasvu

Ikääntyvä väestörakenne on alueelle paitsi haaste myös mahdollisuus. Eri-ikäisten ihmisten aktiivoinnilla halutaan maakunta koettavan kaikenikäisten kotimaakuntana.

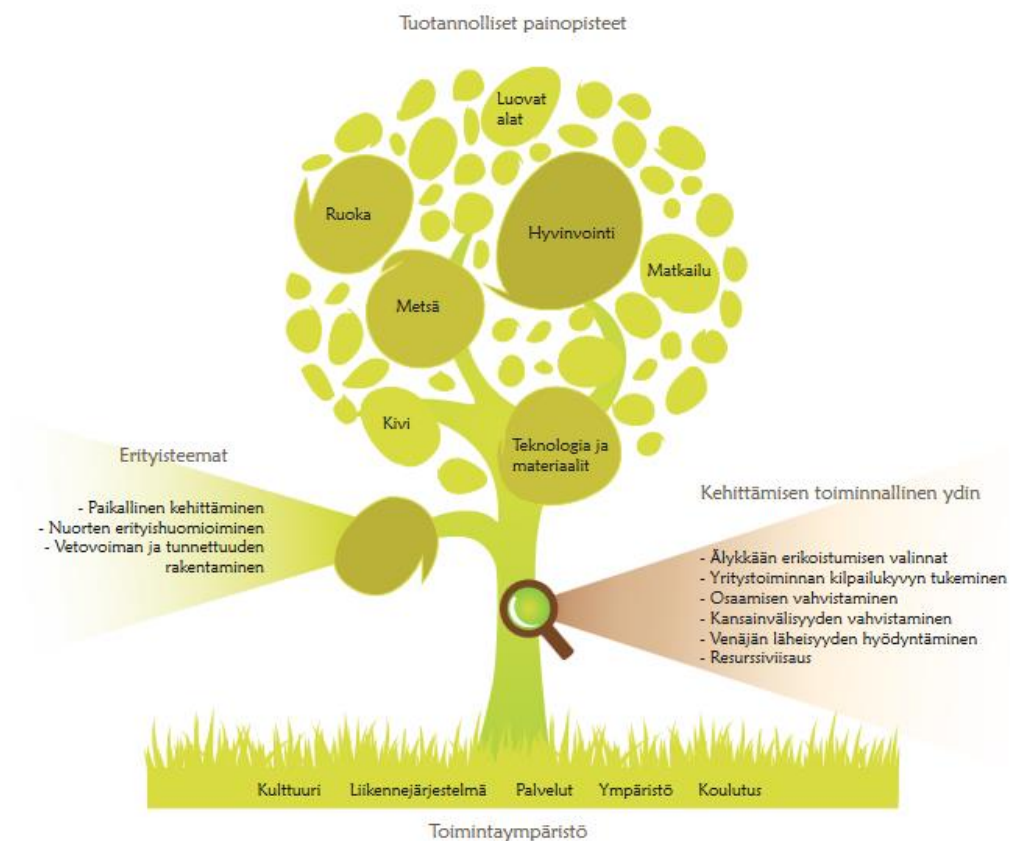
Kuva 4: POKAT 2017 ohjelman kärjet

Näistä johdetut toimintalinjat ovat:

- TL 1: Lisää elinvoimaa – Kehittämisen toiminnallinen ydin
- TL 2: Työtä ja toimeentuloa – Kansainvälisesti kilpailukykyiset elinkeinot
- TL 3: Hyvinvoinnin perusta – Toimintaympäristön rakenteiden kehittäminen
- TL 4: Erityisteemat

Kuva 5: Maakuntaohjelma POKAT 2017 painopisteet

3 Vaikutusten arviointi

3.1 Säädösperusta

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain, ns. SOVA-lain (200/2005) mukaan suunnitelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman ympäristövaikutukset selvitetään riittävässä määrin, jos suunnitelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Maakuntaohjelma kuuluu SOVA-lain mukaisen ympäristöarvioinnin piiriin. SOVA-lain mukaisia arvioitavia vaikutuksia ovat ympäristövaikutusten lisäksi sosiaalisiiin, taloudellisiin ja muut vaikutukset (esim. aluekehitysvaikutukset).

Arviointi käsittää vaikutusten arvioinnin, ympäristöselostuksen laatimisen, kuulemisen järjestämisen, kuulemisten ja ympäristöselostuksen ottamisen huomioon päätöksenteossa sekä päätöksestä tiedottamisen. Maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelma linjaa maakuntaohjelman valmistelua ja toimii vaikutusten arvioinnin lähtökohtana, jossa huomioidaan uusin kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö.

Arviointi dokumentoidaan ympäristöselostukseen. Siinä esitetään tarpeellisessa määrin tiedot mm. ympäristön nykytilasta sekä suunnitelman ja ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristötavoitteet, suunnitelman toteuttamisen keskeiset vaikutukset, vaihtoehtoverailun tulokset, haitallisten vaikutusten lieventämistoimenpiteet ja suunnitelma vaikutusten seurannasta.

3.2 Tavoite

Vaikutusten arviointimenettely on olennainen osa maakuntaohjelman laadintaa ja se varmistaa ohjelman laatua ja monipuolisuutta. Vaikutusten arviointi tarjoaa yleisölle mahdollisuuden saada tietoa suunnittelu-prosessista, tuoda esille näkemyksiään ja siten vaikuttaa suunnittelun sisältöön. Ympäristön kannalta arviointi vähentää riskiä arvaamattomista ja haitallisista ympäristövaikutuksista.

Arvioinnin tärkeänä tehtävänä on varmistaa suunnitelman samansuuntaisuus kestäväen kehityksen ja ohjelman kannalta merkityksellisten ympäristötavoitteiden kanssa. Suunniteltuja toimia tarkastellaan ympäristöön liittyvien ongelmien ja mahdollisuuksien näkökulmasta ja arvioidaan missä määrin ne tukevat ympäristöön liittyvien tavoitteiden saavuttamista.

3.3 Organisointi

Ohjelman laadinta ja vaikutusten arviointi etenevät rinnakkain siten, että arvioinnin tuloksia on mahdollista hyödyntää ohjelman sisällöllisiä ratkaisuja tehtäessä. Vaikutusten arviointi käynnistyy samanaikaisesti ohjelman valmistelun kanssa.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto vastaa maakuntaohjelman suunnittelusta ja vaikutusten arvioinnista.

Valmistelutyöstä huolehtii liiton toimisto, jossa koko ohjelmatyön vastaavana toimii kehittämisjohtaja Eira Varis ja vaikutusten arvioinnin vastaavana ympäristösuunnittelija Jukka Nykänen (liite 2). Maakuntaohjelman valmistelun tueksi perustetaan ohjausryhmä, johon nimetään edustajat ELY-keskuksesta, Siun So-testa ja muista keskeisistä uuden maakunnan toiminnassa mukana olevista tahoista.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitossa on toiminut vuodesta 1997 maakuntahallituksen koolle kutsumia asiantuntijaryhmiä. POKAT 2017 -maakuntaohjelman valmistuttua on ryhmien toiminta ja niiden pelisäännöt

uudistettu vastaamaan uuden maakuntaohjelman ja sen taustalla olevan Pohjois-Karjalan strategian sisällön seuraamis- ja ohjaustarpeita. Maakuntahallitus hyväksyi POKAT ryhmien pelisäännöt 26.1.2015 kokouksessaan ja Lisäksi maakunnan suunnittelujärjestelmän kolmas asiakirja, maakuntakaava, otetaan huomioon siihen liittyvissä asioissa.

Asiantuntijaryhminä toimivat yhdeksän POKAT-ryhmää ja järjestöasian neuvottelukunta. Ympäristökysymykset pyritään hoitamaan osana kaikkien ryhmien toimintaa läpäisyperiaatteella.

POKAT-ryhmät:

1. Metsät ja biotalous (yhteyshenkilö aluesuunnittelupäällikkö Pirkka Aula)
 2. Teknologiateollisuus (yhteyshenkilö aluekehityspäällikkö Maarit Siitonen)
 3. Venäjäryhmä (yhteyshenkilö yhteyspäällikkö Timo Leinonen)
 4. Hyvinvointiryhmä (yhteyshenkilö maakuntasuunnittelija Maarita Mannelin)
 5. Koulutus ja ennakointi (yhteyshenkilö kehittämisjohtaja Eira Varis)
 6. Liikenneryhmä (yhteyshenkilö maakuntasuunnittelija Jyrki Suorsa)
 7. Kaivannaisryhmä (yhteyshenkilö aluekehityspäällikkö Raimo Turunen)
 8. Matkailuryhmä (yhteyshenkilö kehittämisspäällikkö Pekka Huovinen)
 9. Kulttuuriryhmä (yhteyshenkilö aluekehityspäällikkö Raimo Turunen)
- Järjestöasiain neuvottelukunta (yhteyshenkilö maakuntasuunnittelija Maarita Mannelin)

Lisäksi hyödynnetään maakuntaliiton muita asiantuntijaryhmiä kuten Pohjois-Karjalan kv-toimintaryhmää, Pohjois-Karjalan maakuntaliiton eläkeläisneuvottelukuntaa ja Nuorten kanssa työskentelevien asiantuntija-ryhmää, joka on mm. laatimassa Nuorten Pohjois-Karjala selvitystä.

Maakunnallinen SOVA-ryhmä ohjaa ja koordinoi maakuntaohjelman arviointia. Maakuntahallituksen nimeämän SOVA-ryhmän toiminnasta vastaa Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. SOVA-ryhmään kuuluvat maakunnan keskeisten viranomaistahojen (Itä-Suomen aluehallintoviraston ja Pohjois-Karjalan ELY-keskus) edustajat sekä ulkopuolisia asiantuntijajäseniä (Itä-Suomen yliopisto).

Asiantuntijoista koostuvan SOVA-ryhmän tehtävänä on ohjata ja koordinoida maakuntaliiton laatimien suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointia. Ryhmän toiminnan tavoitteena on yhdenmukainen ja johdonmukainen vaikutusten arvioinnin toteuttaminen sekä osaamisen ja erilaisten näkökulmien tuominen vaikutusten arviointeihin. Ryhmä toimii vuorovaikutteisena ohjausryhmänä, joka antaa palautetta maakunnan liiton laatimista suunnitelma- ja ohjelmaluonnoksista. Kokousaikataulut sovitetaan maakuntaohjelman laadinnan aikatauluihin.

3.4 Arvioitavat vaikutukset ja tunnusluvut

Tavoitteena on arvioida maakuntaohjelman vaikutukset monipuolisesti. Arvioinnin tarkkuustaso mitoitetaan suunnittelutarkkuuden mukaiseksi.

Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa SOVA-lain mukaiset vaikutukset voidaan luokitella ekologisiin vaikutuksiin (ympäristövaikutukset), sosiaalisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin vaikutuksiin. Lisäksi arvioidaan ohjelman kokonaisvaikutukset ja tarkastellaan eri kehittämistavoitteiden välisiä vaikutuksia.

Yksityiskohtaisimmin tarkastellaan SOVA-lain ja -asetuksen mukaiset, varsinaiset ympäristövaikutukset. SOVA-lain 2 § mukaan ympäristövaikutuksella tarkoitetaan suunnitelman tai ohjelman välitöntä ja välillistä vaikutusta Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:

1. Ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen
2. Maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen
3. Yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuri-perintöön
4. Luonnonvarojen hyödyntämiseen
5. Edellisissä alakohdissa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin

Ympäristövaikutukset voivat olla myönteisiä tai kielteisiä; kertyviä ja yhteisvaikutuksia; lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin sekä pysyviä ja tilapäisiä vaikutuksia. Vaikutusten arviointi kattaa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin (IVA). Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia käsitellään tässä laajasti ml. sosiaaliset sekä tasa-arvo- ja terveysvaikutukset. Vaikuttavuustavoitteet ja mittarit on lueteltu sivulla 9 kohdassa 2.3.

Lisäksi määritellään maakuntaohjelman painopisteille ja kehittämiskokonaisuuksille seurantaindikaattorit ja asetetaan niille tavoitteet, joilla kuvataan maakuntaohjelman vaikuttavuutta. Indikaattorien määrittelyssä otetaan huomioon EU-rahoitteisten ohjelmien sekä ELY-keskusten strategisten tulossopimusten indikaattorit ja niiden kehittämistyö. Tunnuslukuja seurataan säännöllisesti.

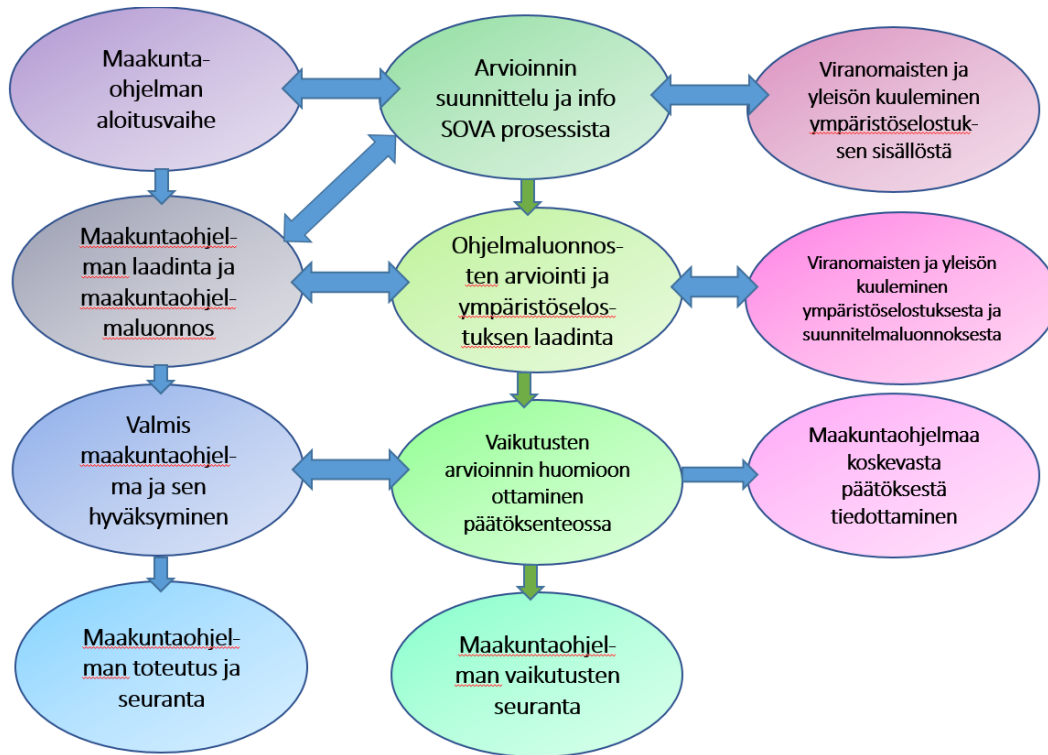
POKAT 2021 -maakuntaohjelman seurantaindikaattorien määrittelyssä otetaan huomioon miten kestävä kehitys edistetään kaikessa toiminnassa kehittämistoimenpiteiden koko elinkaaren ajan. Erityisesti kiinnitetään huomiota ilmastomuutosasioihin (vähähiilinen talous) ja luonnon monimuotoisuuteen. Seurantaindikaattoreita valittaessa etsitään elinympäristön laatuun, luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja alueelliseen ympäristön tilaan liittyviä tunnuksia, joissa tulevat esille Pohjois-Karjalan erityispiirteet. Lisäksi seurantaindikaattoreiden valinnassa kiinnitetään huomiota siihen, että niiden avulla voidaan seurata ympäristövaikutuksia pitkällä aikavälillä.

Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa ns. nollavaihtoehtona pidetään maakunnan nykytilaa ja nykyistä maakuntaohjelmaa (asiakirjat ovat nähtävissä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla osoitteessa www.pohjois-karjala.fi/pokat2021). Maakuntaohjelman vaikutuksia peilataan nollavaihtoehtoon (tilanne ilman uutta maakuntaohjelmaa). Tavoitteena on tunnistaa tavoitteiden toteuttamiseen liittyvät merkittävimmät riskit.

3.5 Ohjelman laadinnan ja vaikutusten arvioinnin vaiheet

Ohjelman laatimisen ja vaikutusten arvioinnin vaiheet on esitetty liitteessä 1 olevassa Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman työohjelmassa POKAT 2021 (hyväksytty Pohjois-Karjalan maakuntahallituksen kokouksessa 19.12.2016 § 180). SOVA-lain mukaisen ympäristöarvioinnin vaiheet ja sen kytkeytyminen osaksi maakuntaohjelman valmisteltutyötä on esitetty alla.

Kuva 6: Ympäristöarvioinnin vaiheet

4 Tiedottaminen ja vuorovaikutus

4.1 Kuulemis- ja osallistumismenettelyt

Maakuntaohjelman valmistelu tapahtuu hyvin laajapohjaisesti ja asiakirjaluonnoksista pyydetään lausunnot sidosryhmiltä. Yleisöllä ja muilla tahoilla on mahdollisuus esittää mielipiteensä ohjelmaa valmistelevalle viranomaiselle ja vaikuttaa suunnitteluun sen aloitusvaiheessa ja arvioinnin aikana. Lisäksi asiakirjan luonnokset asetetaan yleisön kommentoitavaksi maakuntaliiton internet sivuille.

Maakuntaohjelman valmistelun käynnistymisestä tiedotetaan lehdistössä, suoraan keskeisille yhteistyö- ja intressitahoille sekä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla. Maakuntaohjelmatyön etenemistä on mahdollisuus seurata ja kommentoida sähköisesti keskusteluosiossa koko suunnitteluprosessin ajan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla osoitteessa www.pohjois-karjala.fi/pokat2021. Samalla yleisöllä on koko ajan mahdollisuus ottaa kantaa ohjelman laadintaan ja vaikutuksiin.

Maakuntaohjelman laadinnan etenemisestä kerrotaan säännöllisesti myös muissa maakuntaliiton viestintäkanavissa; kuukausittaisessa uutiskirjeessä sekä maakuntaliiton toiminnasta kertovassa NYT-lehdessä. Nämä työkalut tekevät valmisteluprosessista vuorovaikutteisemmän sekä tuovan lisää kävijöitä maakuntaohjelman nettisivulle.

Kaikki kirjallisesti annetut palautteet ja lausunnot käsitellään ja otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon maakuntaohjelman laatimisprosessissa. Palautteista ja lausunnosta laaditaan yhteenveto, jossa esitetään myös vastaukset miten ne on otettu huomioon ja perustellaan tehdyt ratkaisut. Vastineet toimitetaan tiedoksi palautteen antajille.

4.2 Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma ja sen julkinen kuulutus tehdään alkukevästä 2017, jolloin suunnittelutyön etenemistä on helpompi arvioida yhtenäisenä prosessina ja koota arviointitulokset yhteen. Lisäksi osallistumis- ja arviointisuunnitelma on hyvä olla käytettävissä jo keväällä 2017 käynnistettävän sidosryhmätyöskentelyn aikana.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta tiedotetaan julkisella kuulutuksella sanomalehti Karjalaisessa ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma pidetään julkisesti nähtävillä maakuntaliiton internet-sivuilla ja toimistossa 9.1.–17.2.2017, jona aikana kaikki kiinnostuneet voivat esittää siitä mielipiteensä. Palautetta voi antaa kirjallisesti postin, sähköpostin ja sähköisen palauttejärjestelmän kautta.

Maakuntaohjelmaan laadintaan liittyen järjestetään loppukevästä 2017 info- ja keskustelutilaisuuksia.

Ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta kuullaan Pohjois-Karjalan ELY-keskusta SOVA-lain edellyttämällä tavalla. Ohjelmaluonnos ja ympäristöselostusluonnos asetetaan erikseen nähtäville niiden valmistuttua.

4.3 Maakuntaohjelmaluonnos ja ympäristöselostus

SOVA-lain 8 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen selvittää ja arvioi suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ympäristöselostuksen. Ympäristöselostus laaditaan osana muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

Suunnitelman tai ohjelman valmistelu tulee järjestää siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta mielipiteensä. Vastaava aineisto on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti.

Ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen, kun otetaan huomioon suunnitelman tai ohjelman sisältö, tarkoitus ja yksityiskohtaisuus. Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta muita viranomaisia.

SOVA-lain 9 §:n mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on varattava yleisölle mahdollisuus tutustua suunnitelma- tai ohjelmaluonnokseen ja ympäristöselostukseen sekä esittää niistä mielipiteensä. Mahdollisuus varataan pitämällä suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus nähtävillä sekä kirjallisena että sähköisenä. Maakuntaohjelmaluonnoksen ja ympäristöselostuksen nähtävillä pidosta kuulutetaan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla. Nähtävillä pidosta lähetetään myös mediatiedote.

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman luonnos ja ympäristöselostus pidetään nähtävillä 30 päivän ajan maakuntaliiton toimistolla. Materiaali on saatavilla myös sähköisenä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla, jota kautta yleisö voi sitä kommentoida (sähköinen palautejärjestelmä). Mielipiteet ohjelmaluonnoksesta on esitettävä Pohjois-Karjalan maakuntaliitolle kirjallisesti nähtävillä oloajan kuluessa.

4.4 Viranomaisyhteistyö

Valtioneuvoston antaman asetuksen viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (19.5.2005/347 3§) mukainen ympäristöarviointiin liittyvä viranomaisten yhteydenpito on toteutettu 4.1.2017 pitämällä POKAT 2021 -maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa koskenut viranomaisneuvottelu Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton välillä.

Pohjois-Karjalan ELY-keskusta kuullaan aloitusvaiheessa ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta. Maakuntaohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta pyydetään lausunnot alueen kunnilta sekä muilta maakuntaohjelman laatimisen kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja sidosryhmiltä tai vaihtoehtoisesti kuuleminen voidaan toteuttaa myös viranomaisten välisessä neuvottelussa.

Maakuntaohjelman sidosryhmätyöskentely käynnistetään heti ohjelman laatimisen alkuvaiheessa.

Sidosryhmiä ovat:

- kunnat
- valtion aluehallintoviranomaiset
- Siun Sote
- asiantuntija-, kehittämis- ja koulutusorganisaatiot
- elinkeinoelämä
- järjestöt ja muut sosiaalipartnerit

Viranomaisilta pyydetään kannanotto niiden tietojen laajuuteen ja yksityiskohtaisuuteen, joita ohjelmaan liittyvässä ympäristöselostuksessa aiotaan esittää. Kun maakuntaohjelmaluonnos ja ympäristöselostus asetetaan nähtävillä, niistä pyydetään lausunnot kunnilta, Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta ja muilta maakuntaohjelman laatimisen kannalta keskeisiltä viranomaisilta.

4.5 Päätöksenteko ja siitä tiedottaminen

Maakuntahallitus käsittelee saadut mielipiteet ja lausunnot ja hyväksyy niiden pohjalta laaditun ehdotuksen maakuntaohjelmaksi. Hallituksen käsittelystä ilmoitetaan tiedotusvälineille ja Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla ja muissa viestintäkanavissa, kuten esimerkiksi sähköisessä uutiskirjeessä.

Maakuntaohjelma hyväksytään maakuntavaltuustossa vuoden 2017 lopulla. Samalla maakuntavaltuusto ratkaisee ympäristöselostuksen ja siitä esitettyjen mielipiteiden ottamisen huomioon.

Tieto maakuntaohjelman hyväksymisestä toimitetaan Pohjois-Karjalan ELY-keskukselle, kunnille ja muille viranomaisille, joita asiaa käsiteltäessä on kuultu tai joilta on saatu lausunto. Päätös ja maakuntaohjelma ympäristöselostuksineen toimitetaan tiedoksi myös Suomen ympäristökeskukselle sekä ao. ministeriölle. Yleisölle tiedotetaan päätöksestä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton internet-sivuilla ja muissa viestintäkanavissa, kuten esimerkiksi sähköisessä uutiskirjeessä. Päätös ja maakuntaohjelma ympäristöselostuksineen asetetaan nähtäville maakuntaliiton toimistoon.

5 Liitteet

POKAT 2021 Maakuntaohjelman työohjelma, ks. www.pohjois-karjala.fi/pokat2021

